

Nr 265

Av herr **Andersson, Birger, m. fl.**, om ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna.

1946 års skolkommissons den 12 juni 1952 avgivna betänkande och förslag angående folkhögskolans ställning och uppgifter, vilket utkom av trycket i slutet av augusti 1953 (SOU 1953:24) innehåller bl. a. följande förslag:

att statligt byggnadsbidrag, omfattande tre fjärdedelar av kostnaderna för om- eller tillbyggnad vid folkhögskola, skall kunna utgå,

att Kungl. Maj:t måtte överväga, huruvida särskilda medel kan av riksdagen äskas att som bidrag av engångsnatur tilldelas de skolor, som för sanerandet av sin byggnadsekonomiska ställning är i behov härav,

samt att folkhögskolorna tillerkännes allmänt driftbidrag enligt de grunder, som gäller för lantmannaskolor m. fl. undervisningsanstalter.

Skolöverstyrelsen tillstyrkte i utlåtande den 9 november 1953 med i hudsak bifall till skolkommissonsens förslag.

I bilagan åttonde huvudtiteln till 1954 års statsverksproposition återgives under punkten 52, Folkhögskolor: Understöd det uttalandet av departementschefen, att enär remissbehandlingen av folkhögskolebetänkandet avslutats först i december 1953 proposition med anledning av detta i såväl pedagogiska och organisatoriska som ekonomiska hänseenden vittomfattande förslag icke kunde avlåtas till 1954 års riksdag.

I sitt utlåtande 1954 nr 8 punkt 250 framhöll statsutskottet önskvärdheten av att Kungl. Maj:t måtte förelägga 1955 års riksdag förslag i anledning av skolkommissonsens betänkande.

Proposition framlades emellertid ej för 1955 års riksdag.

Skolöverstyrelsen hade i sina petita för budgetåret 1955/56 erinrat om att den med vissa reservationer tillstyrkt bifall till skolkommissonsens förslag — vilket bland annat sades åsyfta en under en följd av år genomförd sanering av folkhögskolornas ekonomi — men ansett sig icke kunna närmare beräkna medelsbehovet för visst budgetår förrän förslaget i dess helhet blivit föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Departementschefen anförde i frågan (statsverkspropositionen 1955, bil. åttonde huvudtiteln, s. 539): »Skolkommissonsens förslag åsyftar ett kraftigt ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna från statens sida. Ett genomförande av förslagen i dessa delar kan, med utgångspunkt i den nuvarande folkhögskoleorganisationen, beräknas medföra en årlig utgiftsökning för statsverket av sammanlagt närmare 5 250 000 kronor, varav 2,7 miljoner till

driftbidrag och 2,5 miljoner till anläggningsbidrag. Jag har icke ansett mig böra för Kungl. Maj:t framlägga förslag om avlåtande av proposition i ämnet till 1955 års riksdag.»

I två likalydande motioner till 1955 års riksdag, väckta den ena inom första kammaren av herr Birger Andersson m. fl. (I:306) samt den andra inom andra kammaren av herrar Adamsson och Nilsson i Östersund (II:317) anfördes i huvudsak följande:

Skolkommissionen hade i fråga om folkhögskolorna tagit till sin uppgift att ange dessa ställning och uppgifter i vårt skolväsen efter den nioåriga enhetsskolans genomförande. Kommissionen blev enig om att detta skulle leda till att folkhögskolan mer än tidigare kunde koncentrera sig på sin väsentligaste uppgift. Den skulle nu verkligen bli en högskola för de breda lagrens ungdom, sedan denna genom nioårig skolgång givits förbättrade elementärkunskaper. Medan nu i ökande omfattning enhetsskolans elever når fram till avslutad skolgång och snart också blir ålderskvalificerade för fortsatta studier vid folkhögskola, står denna alltjämt ej rustad för de nya kraven. I själva verket befinner sig många av våra folkhögskolor i ett ekonomiskt bekymmersamt läge. Framför allt är detta fallet för dem, vilkas huvudmän återfinns bland folkrörelserna. Den hjälp, som man ändå förutskickar att skolkommissionens utredning härvidlag skall föranleda, bör komma snart.

Statsutskottet (utlåtande nr 56 år 1955) erinrade om att utskottet föregående år framhållit som önskvärt, att Kungl. Maj:t förelade 1955 års riksdag förslag i anledning av skolkommissionens betänkande, men konstaterade, att förbättringen av statens ekonomiska stöd åt folkhögskolorna år 1955 fått stå tillbaka för andra kostnadskrävande reformer, bland annat yrkesutbildningsreformen. Mot denna avvägning från Kungl. Maj:ts sida syntes utskottet ingen erinran kunna göras. Efter att ha antytt något om problemställningarna inför folkhögskolans fortsatta verksamhet — och därvid bland annat framhållit nödvändigheten för folkhögskolan, om den skulle kunna behålla sin nuvarande elevtillslutning, att vidga sin rekryteringsbas och vända sig till nya grupper i samhället — förklarade utskottet: »Det är enligt utskottets mening av stor vikt, att folkhögskolan snabbt får det ökade ekonomiska stöd, som är en förutsättning för att den skall kunna lösa de berörda anpassningsproblemen och intaga sin riktiga och betydelsefulla position i samhället. Folkhögskolan får alltså, om den skall kunna bibehålla sin särskilda ställning och pedagogiska egenart, icke lämnas utanför vid den pågående reformverksamheten på skolväsendets område. Mot bakgrunden av dessa synpunkter förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t snarast möjligt för riksdagen framlägger de förslag till ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna, som av frågans angelägenhetsgrad befinns påkallade.»

I sina petita för budgetåret 1956/57 framhöll skolöverstyrelsen som sin åsikt, att de senaste årens utveckling givit vid handen, att ett ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna måste anses angeläget.

Tillströmningen av elever hade aldrig varit större än nu trots att antalet

ungdomar i den vanligaste folkhögskoleåldern, omkring 20 år, vore i det närmaste en fjärdedel mindre än i mitten av 1930. Den närmaste tioårsperioden, då åldersgrupperna 15—25 år ökar med omkring 25 procent, kunde förutses medföra behov av en betydande utbyggnad, om folkhögskolorna skulle kunna fylla sin uppgift inom undervisningsväsendet.

Ej heller till innevarande års riksdag har proposition lagts fram med anledning av skolkommissionens betänkande. Departementschefen återgiver (statsverkspropositionen 1956 bil. åttonde huvudtiteln s. 593) vad han uttalat i ämnet förra året och förklarar: »Det har vid budgetavvägningen för nästa budgetår icke befunnits möjligt att inrymma kostnader för ett förhöjt statsbidrag till folkhögskolans verksamhet.»

I det nya skolsystem som skapats genom enhetsskolans framväxande har folkhögskolan sin givna plats. Den skall inte som nu i stor utsträckning är fallet vara en preparandkurs för inträde i yrkesutbildningskurser utan bli vad namnet utsäger, en den vuxna, icke-akademiska ungdomens högskola för studier och överläggningar i ämnen som angår envar vuxen samhällsmedborgare. Genom att enhetsskolan lagt den nödvändiga kunskapsgrunden kan denna tanke förverkligas. Det är angeläget att folkhögskolan får tillfälle att i tid förbereda sig för att fylla sin betydelsefulla uppgift inom den nya skolans ram.

Under hänvisning till vad ovan anförts föreslås,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka angelägenheten av att Kungl. Maj:t, såsom framhölls i statsutskottets ovan återgivna och av riksdagen godtagna uttalande 1955, snarast möjligt för riksdagen framlägga de förslag till ökat ekonomiskt stöd åt folkhögskolorna, som av frågans angelägenhetsgrad befinnes påkallade.

Stockholm den 26 januari 1956

Birger Andersson

Per Bergman

Karl Damström
